

РЕЦЕНЗИЯ

От: проф. д-р Мария Ананиева Маркова, УНСС

Научна специалност 3.8 Икономика, „Икономика и управление извън сферата на материалното производство /интелектуална собственост/“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по *научна специалност „Икономика и управление (Интелектуална собственост по отрасли)“* в УНСС.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 3146/29.10.2021 г. на Зам. Ректора на УНСС по НИД и международно сътрудничество.

Автор на дисертационния труд: Владислава Огнянова Пачева

Тема на дисертационния труд: “Патентна политика на предприятията в иновационните индустрии“

1. Информация за дисертанта

Владислава Пачева се е обучавала по докторска програма към катедра „Интелектуална собственост и технологичен трансфер“, Бизнес факултет на УНСС, по научна специалност „Икономика и управление“ (Интелектуална собственост по отрасли) (към датата на зачисляване катедра „Творчески индустрии и интелектуална собственост“), съгласно Заповед на Ректора на УНСС № 1027 / 29.03.2018 г. и при срок на обучение от 20.03.2018 до 20.03.2021 г. Срокът на обучение в докторантура е удължен със Заповед № 40 / 12.01.2021 г. до 20.03.2022 г.

Дисертантът е завършил бакалавърска степен по специалност „Икономика на интелектуалната собственост“ и магистърска степен по специалност „Интелектуална собственост“ в УНСС. Дисертантът е хоноруван преподавал в УНСС от 2018 г. и преподава в бакалавърска форма на обучение по учебни дисциплини „Патентна политика и лицензионна търговия” и „Интелектуална собственост“. През годините дисертантът е водил лекционни занятия и упражнения по дисциплини „Управление на интелектуалната собственост“, „Патентна политика“, „Марки и географски означения“, „Дизайн на архитектурата, интериора и екстериора“, „Промислен дизайн и фирмена култура“. Дисертантът заема длъжността мениджър трансфер на технологии към Офис за трансфер на технологии, УНСС. Дисертантът е представител по индустриална собственост с над 12 годишен опит в областта на индустриалната собственост и по-конкретно в процедурите по патентоване на изобретения и регистрация на полезни модели, марки и промишлени дизайни пред национални, европейски и международни ведомства и организации. Дисертантът е изпълнила всички дейности, заложи в индивидуалния ѝ учебен план:

Дисертантът е положила успешно задължителните изпити от блок А по „Методология и методика на научните изследвания“, „Икономикс“ и „Статистически методи и иконометрични модели в изследователската дейност“ за професионалното направление 3.8. Икономика от дисциплините и задължителните изпити от блок Б по „Индустриална собственост и лицензионна търговия“, „Интелектуална собственост в индустриалните отрасли“ и „Реферат по темата на дисертационния труд“ при съответния брой кредити Дисертантът е реализирала три научни доклада и две научни статии, с общ брой кредити от научни публикации по темата на дисертационния труд - 35 кредита. Учебно-методическата и педагогическата подготовка, както и работата по дисертационния труд, заложи по индивидуалния план, са изпълнени съгласно изискванията.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеният за рецензиране дисертационен труд е в обем от 205 страници, от които 192 страници основен текст /състоящ се от увод, три глави, заключение/, списък с използвана литература и приложения /5 бр./ . Основният текст съдържа 7 фигури и 8

таблицы. Дисертационният труд се отличава с логична и методологически издържана структура, които представям накратко така:

В увода е представена актуалността на проблема, степента на разработеност и елементите на изследователската матрица: обект, предмет, цел, задачи, подходи, методи, тези, апробиране и ограничения в изследването.

В глава първа, озаглавена „Въведение в проблематиката на иновационните индустрии. същност, характеристики и видове“, дисертантът представя иновационните индустрии като поставя фокус върху две основни “изкуствен интелект“ и „триизмерен печат“ и разкрива своя авторска класификация за участници в иновационните индустрии: самостоятелни изобретатели, технологични паркове, центрове за трансфер на технологии и бизнес инкубатори, както и класификация на видовете предприятия в иновационните индустрии, обособени в групите представители на малкия и среден бизнес - малки и средни предприятия, стартъп компании, „спин-оф“ и „спин-аут“ компании и представители на едрия бизнес: транснационални корпорации и конгломерати, при представени различни форми на финансиране.

В глава втора, озаглавена „Патентна политика на предприятията в областта на изкуствения интелект и триизмерния печат“, са изведени взаимовръзките „патентна политика - стратегии“, мястото на патентните проучвания в тях и специфични феномени като патентен монопол, пул и трол. Изведени са същностните характеристики на различни варианти на закрила: патент за изобретение, полезен модел, ноу-хау при сравнителен анализ и икономическа обоснованост.

Глава трета представя бизнес модели на предприятията в областите на изкуствения интелект и триизмерния печат при идентифициране на мястото на стратегиите в интелектуалната собственост в бизнес плана на предприятието и връзката със стратегии по реализацията им.

В тази балансирана и логична изследователска последователност дисертантът представя задълбочени знания в областта на интелектуалната собственост и нейното управление, както и умения за критичен анализ, интерпретиране на резултати и приложение на управленски методи за анализ и синтез за целите на своето изследване.

Дисертационният труд е посветен на актуална и значима проблематика за новите технологии и патентни политики на предприятията, които инвестират в научни

изследвания, създават иновативни продукти, които биха могли да получат закрила чрез обектите на индустриална собственост и защита чрез ноу-хау. Бизнес средата е представена като характеризираща се с предизвикателства при разработване на конкурентни иновативни продукти, глобализация и динамиката на технологичното развитие в световен мащаб и появата на нови иновационни индустрии. Закрилата на иновативните продукти като обекти на индустриална собственост е необходимо за предприятията като фактор за пазарен успех.

Обект на настоящото изследване са предприятията в иновационните индустрии.

Предмет на настоящото изследване е патентната политика на предприятията в иновационните индустрии

Целта на изследването е да се разкрие значението на патентната политика на предприятията в иновационните индустрии в областите на изкуствения интелект и триизмерния печат и да се докаже, че закрилата на иновативните продукти като изобретения, полезни модели и конкурентно предимство чрез ноу-хау може да ги превърне в икономически значим ресурс.

Тезата на настоящото изследване, доказана от докторанта, е декомпозирана така:

1. Иновативните продукти трябва да бъдат закриляни като обекти на индустриална собственост и в частност като изобретения и полезни модели, за да изведат на конкурентни позиции предприятията в България;
2. Посредством паралелната закрила на иновативните продукти като изобретения и полезни модели, се осигуряват предимства за правноносителите в сферата на изкуствения интелект и триизмерния печат, като се намаляват недостатъците на закрила на всеки един от обектите на индустриална собственост;
3. Ноу-хау е допълнително средство за налагане на фактически монопол върху иновативния продукт.

Използваните информационни източници са 127, от които 92 източници научна литература на български и на английски езици, 7 нормативни документа и 28 цифрово базирани източници. Представената като основа за критичен анализ и методологическа рамка на изследването научна литература е подходящо подбрана и говори за осведомеността на дисертанта по проблематиката и за умелото ѝ използване за целите на изследването.

3. Оценка на получените научните и научно-приложни резултати

Методологията на изследването е интердисциплинарна. използване на методи за кабинетни проучвания в областта на закриляни патенти и полезни модели, а извънкабинетното проучване е осъществено чрез провеждане на анкети и интервюта.

Използвана е сериозна емпиричната база от осъществени кабинетни (в специализирани онлайн бази данни) и извънкабинетни проучвания чрез интервюта и анкети с български предприятия, както и на база 12 годишен опит на автора в областта на индустриалната собственост.

Задачите на изследването са постигнати:

1. Анализирана е същността на понятието иновация в контекста на интелектуалната собственост.
2. Представени са иновационните индустрии и в частност триизмерният печат и изкуственият интелект;
3. Разкрити са основните характеристики на иновативните продукти в областта на изкуствения интелект и триизмерния печат, закриляни като изобретение и полезен модел, както и чрез ноу-хау.
4. Осъществен е сравнителен анализ на предимствата и недостатъците на начините за закрила на иновативните продукти като изобретение и полезен модел, както и предимствата и недостатъците на ноу-хау.
5. Представена е методика, не методология, за създаване на патентната политика на предприятията в сферата на изкуствения интелект и триизмерния печат.
6. Представени са варианти на стратегии за комерсиализация на резултатите, генерирани от системите изкуствен интелект и триизмерен печат, като част от патентната политика на предприятията.

4.Оценка на получените научните и научно-приложни приноси

Приемам за действително постигнати следните научно-приложни приноси, които подреждам така:

1. Идентифицирани са участниците в иновационните индустрии
2. Представени са възможностите за закрила на иновативните продукти като изобретения, полезни модели и получаване на конкурентно предимство чрез ноу-хау, и

са изведени икономическите ползи от тяхната реализация.

3. Задълбочено са анализирани изкуственият интелект и триизмерният печат като видове иновационни индустрии в аспекта на творчески индустрии.

4. Идентифицирани и изследвани са бизнес моделите на предприятията в областта на изкуствения интелект и триизмерния печат.

5. Петият принос бих формулирала така „Стратегии за закрила чрез обекти на системата „Интелектуална собственост“ и за комерсиализация в областите на изкуствения интелект и триизмерния печат“

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Дисертантът сочи в автореферата следните публикации по темата:

1. „Изобретенията в социалните медии и тяхната закрила като обект на индустриална собственост”, сборник с научни доклади „бизнесът в ххi век /предизвикателства на дигиталното общество/“, издателски комплекс унсс, София, 2018 г., стр.13- 22

2. „Патентованите лекарства и ваксини срещу covid-19 и тяхното глобално въздействие върху обществото“, сборник с научни доклади „икономиката на България и Европейския съюз: предизвикателството Covid-19”, издателство „Св. Григорий Богослов”, София 2021 г., стр 541 - 548

3. „Inventions in IP education“, International Conference „The future of education“, June 2020, pages 232 -238

4. „Патентна политика на предприятията в иновационните индустрии в България“, списание „Българска наука“, брой. 128, март / април 2020 г.

5. „Триизмерният печат като интелектуална собственост“ (three-dimensional (3d) printing as intellectual property), Годишник на УНСС, 2020 г., стр 211-226

6. Оценка на автореферата

Авторефератът към дисертацията за придобиване на ОНС „доктор“ е в обем от 47 страници, отговаря на нормативните изисквания, отразява в справка приносите на автора в дисертационния труд с ясно идентифицируеми и изпълнени задачи на изследването.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Нямам бележки към представения за рецензиране дисертационен труд.

Бих препоръчала на дисертанта преди публикация на този труд за учебни цели да реализира следните препоръки:

- да прецизира термини от своя труд, както следва: „предмет на изследване“, който според рецензента е „интелектуалната собственост като средство за постигане на пазарен успех на предприятията“ и „стратегии за комерсиализация“, който според рецензента е „Стратегии за закрила чрез обекти на системата „Интелектуална собственост“ и за комерсиализация в областите на изкуствения интелект и триизмерния печат“
- да допълни и доработи стратегическия модул на дисертацията си с методи за анализ на силата и риска, приложими към стратегическите варианти, и да представи критерии за избор на стратегически вариант.

Посочените препоръки не омаловажават представения дисертационен труд .Те биха допринесли за неговата по-висока научна стойност и практическа приложимост.

8. Заключение

Представеният дисертационен труд на тема „Патентна политика на иновативните предприятия“ представлява сериозен научноизследователски труд, който напълно отговаря на изискванията на чл. 6 от ЗРАСРБ, на ППЗРАСРБ и на вътрешнонормативната уредба на УНСС и гласувам убедено с „Да“ за получаване на ОНС „доктор“ от дисертанта Владислава Пачева.

01.12.2021 г.

Подпис: